

Innledning på Blindern 19. september 1967.

Forvaltningen av våre kommuner bygger på den mest umiddelbare form for folkestyre vi har innenfor vårt politiske system. Det er det lokale fellesskaps organ for forvaltning av de nære ting og det er gjennom kommunevalgene velgerne kan øve innflytelse på løsningen av problemene som har mest direkte tilknytning til deres daglige tilværelse.

Når det likevel i valgkampen bringes inn spørsmål som gjelder både rikspolitik og også internasjonal politikk, tar jeg det som et uttrykk for et opplyst folks trang til å se alle spørsmål i en større sammenheng. Det er også klart at mulighetene for å nå våre politiske målsettinger på så vel det lokale som på det nasjonale

-2-

plan i høy grad avhenger av utviklingen i verden rundt omkring oss.

Hovedbetingelsen for fortsatt vekst og utvikling er at menneskeheten lærer å nytte de nye tekniske landevinninger i fredelig og byggende arbeid slik at de ikke nyttes til ødeleggelsesformål.

Jeg vil si noen få ord om de hovedproblemer som etter min mening blir dominerende i de år som dere som nå er unge kommer til å stå overfor, og som dere må søke å finne løsningen på. Jeg tenker her på den eksplosive folkeøkningen og årnæringsressursene, og hvordan vi evner å bringe disse to faktorene i likevekt blir avgjørende for forholdene på denne vår klode. La meg illustrere dette med noen få tall. Omkring 1940 passerte folketallet

i verden 2 milliarder. I dag regner vi med at det er kommet opp i 3,3 milliarder. Det betyr at nettotilveksten av jordens befolkning nå utgjør over 60 millioner pr. år. Med samme takt kan vi forutse at befolkningsøkningen vil føre til at kloden ved århundreskiftet har ca. 6 milliarder innbyggere, - praktisk talt en fordobling fra i dag. Kan jorden mette så mange munn? Det er et uhyggelig spørsmål som trenger seg mer og mer på etter som befolkningsekspløsjonen fortsetter. For oss som lever i et velferdssamfunn virker kanskje disse problemstillinger nokså fjerne og teoretiske. Tilgangen på sunn, variert kost er rikelig og mange er mer redde for at maten skal være for kaloriholdig mere enn de frykter mangel på kalorier. Men vi må ikke glemme at vi hører med til en liten, privilegert del av menneskeheten. Fire- fem hundre millioner mennesker vesentlig i Vest-Europa og Nord-Amerika.

I Den øvrige del av verden bor ca. 2 milliarder mennesker som er underernærte eller som sulter. Forholdene bedrer seg ikke. Tvert om. De forverres. Gapet mellom de rike og de fattige landene blir større år for år. Her lades det opp til en konflikt hvis omfang er uoverskuelig og hvis virkninger kan bli alvorlige for alle verdens nasjoner.

Når det gjelder den finansielle bistand til utviklingslandene, så kan jeg nevne at innenfor OECD-gruppen regner man totalt sett med at en tredjepart av industrilandenenes brutto-kapitaloverføringer blir ført tilbake til industrilandene i form av avdrag på lån. Man har beregnet at hvis brutto-ø overføringene fra av lån fortsetter som nå uten endring av de gjennomsnittlige vilkår, vil långivningen etter avdrag og renter bli negativ fra 1975.

De enkelte industriland søker alene og i samarbeid med

hverandre å yte utviklingslandene en viss bistand. Kanskje er det særlig når det gjelder elementær veiledning i produksjonsteknikk på de forskjellige områder at vi kan yte den verdifulleste bistand.

De problemer vi står overfor som følge av en ulig utbyggingsgrad og velstand mellom distriktene i vårt eget land er ikke på noen måte av samme størrelsesorden som dem vi kjemper med i verdensmålestokk landene i mellom. Det er likevel en kjennsgjerning at produksjonsresultatene ikke fordeles likelig innenfor vårt eget folk og der må vi på samme måte være villige til å vise solidaritet i praksis, d.v.s. i prioritering, slik at vilkårene legges til rette for de distrikter som henger etter i den interne velstandsutvikling. Og her vil jeg gjerne presisere at det ikke er motstridende interesser eller motsetningsforhold mellom by og land. Pressområdene har den samme interesse

i at folkeflyttingsprosessen skjer under kontroll slik at man får tid til å planlegge og fordøye veksten, på samme tid som fraflyttingsområdene har et sterkt krav på at man unngår unødige sosiale skadevirkninger der folketallet går ned.

Man hører av og til/~~en~~ ^{den} problemstilling lansert, at det først og fremst gjelder å øke tempoet i velstandsutviklingen for de mest fremskredne, slik at de kan hjelpe av sin overflod. Jeg tror ikke det er den riktige måte å praktisere solidaritetstanken på. Det som må være ledemotivet både i internasjonal og nasjonal utjevningsspolitikk må være å bidra til at de som bebor vedkommende distrikt eller landområde skal settes i stand til å nytte sine egne produksjonsressurser og sin egen arbeidskraft der de bor og at de får betalt for sitt arbeid på like fot med de mer

fremskredne distrikter.

Hvordan vi løser de spørsmål jeg her har berørt, vil være bestemmende for den fremtid vi planlegger for, og som dagens ungdom først og fremst skal prege og utforme. Viktig i denne sammenheng er disponeringen av naturressursene våre. Vi må finne utvei til å bevare mest mulig av vår dyrkbare jord med henblikk på fremtidens ernærings situasjon. Og vi må sikre at den rikdom vi besidder i våre friarealer i fjell, skog og ved sjø bevares og utvikles.

Dessverre er det slik at den moderne utvikling i våre avanserte industriland, den bringer også med seg nye problemer. Forurensningen av luft og vann, støyproblemer, er alle symptomer av ny dato, men så viktige for den menneskelige trivsel at det er spørsmål man må ta fatt på for å finne den best mulige løsning på. Det er viktige sider av det vi med et samleuttrykk betegner som trivselspolitikk.

Dette var stort sett om de materielle ressursene og mulighetene, men vår fremtid avhenger selvsagt ikke på noen måte ensidig av hvordan vi disponerer disse og investerer og prioriterer.

Avgjørende for vår fremtid er imidlertid hvordan vi evner å legge forholdene til rette for utvikling av de krefter og ressurser som er i mennesket selv.

Sentralt i dette bilde står den utdanning vårt samfunn legger til rette for de unge. Den nåværende regjering har gitt høy prioritet til disse områder. Bevilgningen til universiteter og høyskoler er økt med 160 millioner kroner fra 1965 til 1967. For annen undervisning er økingen i samme tidsrom 260 millioner kroner. Til stipendier ble det i 1967 bevilget 146 millioner kroner, en stigning på vel 30 millioner kroner på to år.

Et hovedmål er å søke å gi alle, uansett bosted, så langt mulig like vilkår og muligheter for å skaffe seg den utdanning vårt samfunn kan by på. For å bidra til dette, har Regjeringen nettopp fremmet en melding til Stortinget om omlegging av den statlige støtten til skoleungdom og studenter. Et av hovedpunktene i denne meldingen er at man foreslår at det skal gis et stipend som ikke er behovsprøvet til alle som må reise hjemmefra under skolegang og utdannelsesetid. Dette stipend skal da eliminere den forskjell i kostnad som beror på geografisk ulikhet og som i følge Lorentzen-komitéens utredning da innstillingen fra denne komitéen ble avgitt lå på ca. 1800 kroner pr. år. Stortingsbehandlingen vil gi en indikator på hva det endelige beløp vil ligge på. Videre vil stipendieordningen som man hittil har hatt fortsette omtrent på samme måte som før, d.v.s. at det blir adgang

til behovsprøvede stipend for alle skoleslag. Man har videre sagt imeldingen at man tar sikte på å liberalisere behovsprøvingen når det gjelder stipend og adgang til lån i Lånekassen. Når ~~kan~~ vi kan satse så vidt sterkt på å skape flere og bedre utdannelsesmuligheter samtidig med at krafttak må tas på en rekke andre områder som kommunikasjoner, sosiale tiltak o.s.v. er det fordi vi har kunnet opprettholde en sterk økonomisk vekst.

I den senere tid har vi holdt etvå høyere produksjonstempo enn de store land i Vest-Europa. Det britiske tidsskrift Economist har betegnet dette som en meget god norsk motkonjunkturpolitikk. Det vanlige er nemlig at svak vekst eller stagnasjon ute slår sterkt ut i den økonomiske aktivitet her hjemme. Ved det tilbakeslag vi hadde i 1957-58 stoppet veksten i bruttonasjonalproduktet helt opp.

Man kan imidlertid ikke holde en rekordhøy sysselsetting og øke velstandsgrunnlaget så sterkt som vi har gjort under en konjunkturavslapping ute uten at det får følger i den indre økonomi. Motposten er det stigende underskudd på valutabalansen som vi har hatt og et til dels sterkt press på prisene. Jeg vil heller ikke legge skjul på at presset på valutaen og prisene er bekymringsfullt. Den videre utvikling på ~~xxx~~ for valutabalansens vedkommende avhenger av hvor ~~starkt~~ fort oppsvinget ute kan komme i gang igjen og av fraktmarkedet. Når det gjelder den videre prisutvikling her hjemme, vil det kommende lønns- og inntektsoppgjør bli temmelig avgjørende.

Det hevdes stadig i propagandaen at de tillegg som er gitt ved tariff- og indeksoppgjørene spises opp av prisstigningen. I Arbeiderbladets og arbeiderpressens

spalter opptrådte det i fjor en familie som ble kaldt Bråten som stod ribbet igjen etter inntektsoppgjørene fordi prisstigning og avgiftsøking skulle ha tatt hele lønnsøkingen. Dette stemmer dårlig med de tall for reallønnsutviklingen som Statistisk Sentralbyrå har lagt fram. De viser en reallønnsforbedring på vel 4 % fra 1965 til 1966. Prognoser som jeg ikke har noen grunn til å betvile riktigheten av viser at reallønnsøkingen også i år vil bli ca. 4 %. Dette er gjennomsnittstall som sikkert dekker over forskjeller fra inntektsgruppe til inntektsgruppe, men alt i alt kan det neppe reises tvil om at vi har hatt en meget tilfredsstillende reallønnsutvikling i de to siste år.

Det pekes stadig på at barnefamiliene blir særlig rammet av prisstigningen, og det er selvsagt riktig. Regjeringen har tatt barnefamilienes økonomi opp til

nærmere utredning. Og for å dempe virkningen av prisstigningen er barnetrygden blitt økt betydelig i løpet av det siste året. Ved de forhøyelser som fant sted fra nyttår og de som Regjeringen har foreslått fra 1. oktober vil en firebarnsfamilie få 500 kroner i økt barnetrygd, noe som vil tilsvare ca. 3 % lønnsøking om vi tar hensyn til at barnetrygden er skattefri. Det ville videre tilsvart en prisnedskrivning på 4 poeng i levekostnadsindeksen.

Det er i dette korte innlegg ikke mulig å gå inn på alle sider ved Regjeringens politikk siden den tiltrådte i 1965 og fram til i dag. Regjeringen har lagt fram en oversikt over sin virksomhet i disse to år i en publikasjon som er blitt kalt Politisk regnskap. Her er det gitt en fremstilling om hva Regjeringen har gjort i henhold til de erklæringer den har avgitt etter sin tiltredelse i en

kort og nøktern form. Dette dokument som er utarbeidet på samme måte som det øvrige materiale som legges fram fra Regjeringens side gir et saklig grunnlag for drøftelse av hvor langt Regjeringen er kommet med å gjennomføre de målsettinger den har satt opp i sin tiltredelseserklæring, og i den siste trontalen. Opposisjonen gikk til storm på at Regjeringen på denne måten etterkom alle henstillinger om å redegjøre for de resultater som er nådd under de siste to års styre, men har ikke vist den samme interesse for å diskutere regnskapets innhold. De som setter seg inn i denne oversikten vil få et sterkt inntrykk av en stor aktivitet på vide områder. Regjeringen legger opp til å føre denne innsats videre i de kommende to år av valgperioden. Det kan i dag pekes på en ny vri i politikken på flere områder som krever en sterk innsats og den trontale som snart vil bli forelagt Stortinget

vil vise at en sterk utbyggings- og reformpolitikk vil fortsette i det kommende år.